

བོད་ལྷགས་གསོ་རིག་གི་གཏུར་གཤིལ་སྐྱེས་དང་ཚན་རིག་གི་དབྱུང་དཔོན།

ཨ་ལ་སྐལ་བཟང་སྐྱབས། རིན་ཚེན་རྫོལ་མ།*

ནང་དོན་གནད་བསྟུན། སྤྱིར་བོད་ལྷགས་གསོ་རིག་ནི་རང་བྱུང་ཚན་རིག་གི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་ཤིང་།
གསོ་དབྱུང་གཏུར་ག་ནི་གསོ་ཚུལ་ལག་ལེན་བཅོ་བརྒྱད་ཀྱི་ཡ་གྲུལ་ཡིན་པས། དེའི་རིན་ཐང་གཙོ་བོ་ནི་
ནད་ཐོག་ལག་ལེན་དང་སྐྱེན་བཅོས་བརྒྱད་རིམ་སོགས་དངོས་ཡོད་ཀྱི་ཁྲོད་ནས་བདེན་དཔང་དང་
གསལ་འགྲེལ་བྱེད་རྒྱ་དེ་རེད། དེ་བས་རྩོམ་ཡིག་འདིར་ནང་དོན་ལག་རྒྱག་གི་སློབ་ནས་བོད་ལྷགས་གཏུར་
གཤིལ་ཚན་རིག་གི་དབྱུང་དཔོན་ལ་གདེང་འཇོག་མཛད་པ་ཞིབ་ཏུ་ཡི་གེར་ཕབ་ཡོད།

ཐ་སྐད་གཙོ་བོ། གཏུར་ཁ། གཤགས་ལས། དབྱུང་བཅོས། ཚན་རིག

---

* ཨ་ལ་སྐལ་བཟང་སྐྱབས། བོད་སྐྱེན་ཞིབ་འཇུག་ལ། ད་ལྟ་བོད་རྫོངས་གསོ་རིག་སློབ་མེད་དུ་རབ་འབྱམས་ཞིབ་འཇུག་གི་སློབ་བྱ་གཉེར་བཞིན་ཡོད།
རིན་ཚེན་རྫོལ་མ། སྐྱེན་བཅོས་བརྒྱད་ལ། ད་ལྟ་བོ་ཞིབ་ཚེན་རྩེ་བུ་ལྷགས་སྐྱེན་རྩེ་ལང་དུ་ཕྱག་ལས་གནང་བཞིན་ཡོད།

སྐྱོད་གཞི།

སྐྱེར་བོད་ལྷགས་གསོ་དབྱུང་གི་བྱུང་ཚུལ་ལ་མཁུངས་པ་མང་བོའི་ལོ་ངོ་སྐུམ་སྐྱོད་དང་བཞི་སྐྱོད་
 ལྷག་གི་དུས་ཡུན་ལ་ལྷུང་རིགས་ཚད་གསུམ་གྱིས་བསྐྱབ་སྟེ་དེའི་ལོ་རྒྱུས་རིན་ཐང་ཐེ་གསལ་དུ་གཏོང་གི་
 ཡོད་པ་ཀུན་གྱིས་ཤེས་གསལ་རེད། དེ་བཞིན་བོད་ལྷགས་གཏར་དབྱུང་ལའང་དེ་མཚུངས་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་
 ལྡན་ཡོད་ལ། ལྷག་པར་དུ་མཚོ་བོད་མཐོ་སྐང་ན་ཐོག་མའི་གཞིས་བྱིམ་འཛིན་མཁན་གྱི་འབྲོག་མི་ལ་
 མཚོན་ན། འཚོ་བའི་ཐོན་སྐྱེད་དང་འབྲེལ་བའི་"སྐོ་ལྷགས་ལ་མཚོར་རྒྱུབ་"ཞེས་པའི་ལག་ཐབས་ཞིག་
 དར་ནས་ད་བར་ད་དུང་ལག་ལེན་བྱེད་བཞིན་ཡོད། བོད་ཡིག་ཚོག་གཏེར་རྒྱ་མཚོ་ལས། མཚོར་རྒྱུབ་པ་
 བྱི་ལོར་སྐྱུག་ལ་ས་ནད་ཐོག་ཚོ་ཤིང་ཐུར་གྱིས་མཚོར་བ་འབྲིགས་པའི་བཅོས་ཐབས་ཤིག་ ' ཞེས་འཁོད་
 ཡོད་ལ། དེ་ལས་ལྷགས་རིགས་སོགས་མ་དར་གོང་ནས་ཤིང་ཚས་བཅུད་སྐྱུད་དེ་ནད་ཁྲག་ཕྱིར་འབྱུང་གི་
 རིག་པ་ཞིག་སྤྲོ་མོ་(འཛམ་གླིང་གི་ལྷགས་རིགས་འདུལ་བཟོ་ཐོག་མ་དེ་བྱུང་ནས་ད་བར་ལོ་ངོ་ ༡༩༠༠ལས་མས་ཕྱིན་པ་དང་ཡ་གླིང་ས་
 ཆ་པལ་ཆེ་བར་སྐྱེ་ལོ་སྟོན་གྱི་ལོ་ ༡༩༠༠ཚམས་དུ་ལྷགས་ཚས་དུས་རབས་སུ་སྐྱེ་བས་ཡོད་ལ། ཀྱང་གོར་ཆེན་རྒྱལ་རབས་དེ་སྐྱེ་ལོ་སྟོན་གྱི་ ༡༩༡༧ལོར་
 ཡོངས་སུ་ལྷགས་ཚས་དུས་རབས་ལ་སྐྱེ་བས་པར་བཅིས་ན་བོད་དུ་ལྷགས་རིགས་མ་དར་སྟོན་གྱི་སྐོ་ལྷགས་ལ་ཤིང་ཐུར་གྱིས་གཏར་བའི་ལག་
 ལེན་དེ་མ་མཐར་ཡང་ལོ་ངོ་ ༡༩༠༠ལྷག་གི་དུས་ཡུན་ཡོད་སྟེ།)ནས་བྱུང་ཡོད་པ་ཤེས་ཐུབ། དེ་ནས་བཟུང་བོད་མི་རྣམས་
 གྱིས་ངན་ཁྲག་ཕྱིར་འདོན་གྱི་རིག་པ་འདི་ཚོན་རིག་དང་མཐུན་པའི་སྐོ་ནས་བཅུད་སྐྱུད་དེ་གངས་རྒྱུང་ས་
 ས་མཐོའི་སྐྱོད་གི་མི་སྟོན་གང་མང་ཞིག་ལ་མི་ན་བར་གནས་པ་དང་ན་བའི་ལྷག་རྒྱ་བཅོས་དེ་བདེ་ཐང་
 འཚོལ་སྟེག་གི་དུས་ཡུན་རིང་མོ་ཞིག་ཕྱིན་པ་རེད། དེ་ན་སྐྱུལ་བྱུང་སྐྱོན་བཅོས་ལག་རྩལ་འདིའི་དར་
 རྒྱས་རྒྱུད་གསུམ་དང་ཚོན་རིག་གི་རིན་ཐང་ལ་དབྱུང་དཔོག་སྐྱོན་ཅམ་བྱེད་རྒྱ་བྱི་ཉ་ཅང་གལ་ཆེ་བར་
 འདོད།

གཅིག་ དར་རྒྱས་རྒྱུད་གསུམ་གྱི་བྱུང་རིམས་ཐོར་བསྐྱུལ།

སྐྱེར་རིག་གནས་ཤིག་གམ་རིག་པ་ཞིག་གི་ཚོན་རིག་གི་རིན་ཐང་སྐྱོད་དུས་ཐོག་མར་དེའི་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་
 རྒྱུབ་རྒྱུངས་མི་སྟོན་ག་མེད་ཡིན་ལ། ལྷག་པར་དུ་ངེས་བ་དོན་གྱི་གཏར་གའི་ལམ་རིམ་ཁྲོད་ཀྱི་སྐྱེས་
 མཚོག་རེ་རེ་ནས་འགོ་བརྒྱུལ་དགོས་ཏེ། ཁོ་ཚོས་འདས་ཟེན་པའི་ལོ་ཚོགས་ཀྱི་དཀྱོག་མཚམས་རེ་རེ་ན་

བཞག་པའི་རིག་དངོས་དང་དཔེ་གཞུང་གི་དཔང་པོ་ལ་རྒྱ་འབྲས་དྲུང་སྟོམས་དང་དངོས་ཐོག་བདེན་
འཚོལ་གྱི་ཚད་ཐིག་བཟུང་ནས་གདེང་འཛོག་བྱེད་རྒྱུ་ལས་མ་འདས། དེ་ཡང་གཏར་བཅོས་ལག་ལེན་གྱི་
ཐོག་མའི་དུས་ཚོད་དེ་འདི་རེད་ཅེས་ཚིག་ཐག་ཚོད་དཀའ་ན་ཡང་། བོད་ཀྱི་རྒྱལ་སྲིད་རྒྱུང་ལྗོངས་བོན་
གསུམ་གྱིས་རྒྱུང་ལིང་བོན་ཤེས་བ་ཅན་བཅུ་གཉིས་བྱུང་བའི་སྐབས་ལ་མཚོན་ན། གཏོ་བཅོས་དང་གསོ་
དཔུང་གྱི་དབྱེ་མཚམས་གསལ་བོ་ཞིག་མེད་མོད། འོན་ཀྱང་"སྟོན་པས་དཔུང་འབྲམ་ཁྲ་བོ་དང་སྐྱན་
འབྲམ་དཀར་ནག་སོགས་སྐྱན་དཔུང་གྱི་སྐོར་དུ་མ་ཞིག་གསུངས་ཤིང་། དེ་དག་ཐམས་ཅད་དཔུང་བྱ་བྱི་
ཤེས་དང་དྲུང་སྲོང་ཆེན་པོ་ལ་གཏར་གཉེར་མཛད་"ཅེས་དང་"དཔུང་གྱི་བྱེ་བྲག་ཏུ་གཏར་འོས་ཀྱི་རྩ་
གནད་དགུ་བཅུ་ལ་གཏར་ཁ་བྱས་པས་ལྷན་མོང་གི་ཡོན་ཏན་དུ་རྩ་ནད་དང་དཔུང་ལྷག་རྒྱུང་ལིང་
གཟེར་བྲག་གཅོག་པ་" ² ཞེས་པ་སོགས་ཀྱིས་མ་མཐར་ཡང་བོད་ལྷགས་གཏར་བཅོས་དེ་སྤྱི་ལོ་སྟོན་གྱི་ལོ་
༥༠༠ཡར་སྟོན་ནས་བོད་ལྷལ་དུ་དར་ཡོད་པ་མཚོན་ཐུབ། དེ་ནས་རྒྱལ་བོ་ལྷ་ཐོ་ཐོ་རི་གཉན་ཤལ་གྱི་སྐུ་
དུས་སུ་སྐྱན་པ་བི་བྱི་དགའ་བྱེད་དང་བི་ལྷ་དགའ་མཛེས་གཉིས་ཀྱིས་རིག་པ་རྩའི་མདོ་དང་འཚོ་བ་
ཟས་ཀྱི་མདོ། རྒྱུར་བ་སྐྱན་གྱི་མདོ། གཏར་ཐིག་དཔུང་གྱི་མདོ་སོགས་གནད་ལྟེ་གསོ་རིག་དར་བར་
མཛད་ ³ ཅེས་པ་དེའི་ལྷལ་གངས་ཅན་གྱི་རྒྱུངས་སུ་གཏར་དཔུང་གྱི་མདོ་སོགས་གཞུང་ལྷགས་དང་
འཆད་མིད་དུས་མཉམ་བྱུང་ནས་ད་བར་ལོ་ངོ་ཆིག་སྟོང་བརྒྱད་བརྒྱ་ལས་མས་འདས་བ་དང་། ལྷག་
པར་དུ་སྐྱན་པ་དུང་གི་ཐོར་ཅོག་ཅན་གྱི་སྐུ་རིང་ནས་བཟུང་བོད་ཀྱི་རྒྱལ་བོ་རྣམས་ལ་སླ་སྐྱན་བཞེན་
པའི་སློལ་བྱུང་བ་དེས་བོད་ལྷགས་གཏར་གཤགས་སོགས་དཔུང་བཅོས་གཙོ་བྱས་པའི་བོད་ཀྱི་གསོ་
དཔུང་སྤྱི་ལ་ཆབ་སྲིད་ཐོག་གི་རྒྱལ་ཉེན་ཤུགས་ཆེན་ཞིག་རག་པས་རིག་གཞུང་དང་ལག་ལེན་གཉིས་ཀྱི་
ཉེང་ནས་སྤྱི་ནང་གི་མཐུན་རྐྱེན་གང་མང་འཛོམས་ཏེ་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་འགོ་བརྒྱུ་མས་པ་རེད། དེ་ཡང་བོད་
ཀྱི་རྒྱལ་རབས་ཞེ་གཉིས་པ་བྲི་དར་མ་འུ་དུམ་བཅོན་གྱི་སྐུ་དུས་སུ་བོད་ཀྱི་རིག་གནས་སྤྱི་ལ་ཉམས་ཉེན་
མི་ཉུང་བ་ཞིག་བྱུང་ཡོད་མོད། འོན་ཀྱང་གསོ་བ་རིག་པ་དེ་ལྷ་ཐོ་ཐོ་རི་སྟོན་ཤལ་(༡༧༡—༤༧༣)ནས་
ས་སྐུ་སྐྱན་གྲོང་བའི་(མང་ཏི་དཔལ་ལྷན་འཚོ་བྱེད། ༡༡༤༧—༡༡༧༥) ^① བར་སླ་སྐྱན་བཞེན་ཚུལ་སོགས་ཀྱི་སྤྱར་སློལ་གོ་

^① དག་དབང་ཀུན་དགའ་བསོད་ནམས་ཀྱིས་བརྒྱུ་མཚན་པའི་ས་སྐུའི་གདུང་རབས་ངོ་མཚར་བང་མཛོད་ཀྱི་ཐོག་གངས་༡༧ནས་༢༤༥ན་གསལ།

ཐོབ་ཀྱང་མ་ཉམས་པར་བྱང་ཡོད་དེ། གསོ་རིག་མཁས་དབང་དཀོན་མཆོག་རིན་ཆེན་གྱིས་"གསང་
ལྷགས་བཞིན་གསོ་རིགས་ཀྱང་བི་ཇི་དང་ཆེར་རྗེ་ལ་སོགས་པ་རྒྱལ་པོའི་སླ་སྟོན་རྣམས་ཀྱི་རྒྱན་སྦྱི་དང་
བྲང་ཏི་རྒྱལ་མཉེས་མཁར་ཕུག་ནས་ཕྱིས་ཀྱི་ས་སྐྱ་སྟོན་གྲོང་བ་ཡབ་ལྷས་ཀྱི་བར་རྒྱན་ཉམས་མ་སྲོང་
བས། གནང་བ་རིགས་ཀྱི་སྟོན་པ་ཞེས་བྲགས་ཤིང་། སྤང་དར་མས་ཆོས་རྒྱབས་པའི་སྐབས་སྤྱིང་གསོ་
རིག་ནི་རང་ཉིད་ལ་དགོས་པར་བསམ་ནས་མ་བསྐྱབས་པོ" ཞེས་གསུང་བ་དོན་དང་ལྡན་དེ། གནང་
པོའི་ལོ་ངོ་དྲུག་བརྒྱ་ཅམ་གྱི་ནང་དུ་བོད་ཀྱི་གསོ་རིག་བྱ་བཞག་དེ་རིག་གཞུང་དང་ལག་ལེན་གང་ཅིའི་
ཐད་ནས་འཕེལ་རྒྱས་ཆེན་པོ་བྱང་བ་ནི་ཡོངས་སུ་བྲགས་པའི་སྟོན་པ་མཁས་པ་བརྒྱ་ཅུ་ཅུ་གཅིག་གི་
མཛད་རྣམ་དང་གསུང་རྩོམ་ལས་གསལ་བས་འདྲིར་ཆོག་ཆོགས་ལ་བསམ་ནས་མི་སྦྱོས་མོད། རྩེ་བྲག་
དབྱུང་བཅོས་གཏར་གྱི་རིགས་ལ་གསོ་བྱེད་ཀྱི་བརྟན་བཅོས་ཆེ་ལག་ཚང་མའི་ནང་དུ་གཏར་སྟེག་
སོགས་ཀྱི་ལེའུ་ཡོད་པ་མ་ཟད་སླ་དབྱུང་གྱི་གཞུང་འཛོལ་བའི་མདོ་དང་བི་ཇིའི་པོ་ཏི་ཁ་སེར། དབྱུང་མདོ་
དགུ། གསོ་དབྱུང་རྒྱལ་པོའི་དཀོར་མཛོད། མིག་འབྱེད་ལུན་སེལ་སྟོན་མེ། བྱང་ལོག་གི་ཐེག་འགྲེམས་
གསལ་སྟོན་སོགས་མཆོན་མ་དང་ཐད་ཀར་འབེལ་བའི་གསུང་རྩོམ་འདི་དག་གིས་མཆོན། དེ་ནས་བྱང་
ལུར་རྣམ་གཉིས་དང་རྒྱལ་དབང་ལྷ་བ་སོགས་ཀྱི་རིང་བོད་ལྷགས་གཤགས་ལས་དང་གཏར་བཅོས་ལ་
དེ་བས་མཐོང་ཆེན་བྱས་ཏེ་རྒྱན་འཛིན་དང་རྗེ་རྒྱས་སུ་གཏོང་བ་རེད། ལྷག་པར་དུ་དེལ་དམར་བརྟན་
འཛིན་ལུན་ཆོགས་(༡༩༧༣—)ཀྱིས་མཛད་པའི་གཏར་གའི་གདམ་པ་ཉེས་འབྲུགས་སྟོན་མ་དུང་
འབྲིན་ནི་གཏར་བཅོས་རིག་པ་མ་ལག་དང་བཅས་པའི་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་ཆེས་ཚབ་མཆོན་ལྡན་པའི་
གསུང་རྩོམ་ཤིག་ཡིན།

ཡིན་ན་ཡང་ལུར་དབྱུང་ལ་ཡང་དང་བསྐྱར་དུ་བཅོས་ལོག་བྱང་སྟེ་ལུར་མའི་ལག་རྒྱན་རེ་
གཉིས་ཅམ་མ་གཏོགས་རྒྱབ་པས་རྒྱུན་གྱིས་གཏར་ཁ་སོགས་དབྱུང་བཅོས་སྦྱི་ལའང་ལྷགས་རྒྱུན་སྟོན་
ཅམ་བྱང་། གཞན་ཡང་ལྷལ་དུས་དང་གོམས་སོལ་སོགས་མི་མཐུན་པའི་བསམ་སློབ་འབྱེར་སོའི་དབང་
གིས་དུས་སྐབས་ཤིག་ལ་སྟོན་བཅོས་འདྲིར་སྟོན་མཐུན་འགས། མི་ལུས་ལ་མ་ཁ་གཏོད་ནས་ལྷག་མང་ཕྱིར་
འཛོག་དུ་འབྲུག་པ་དང་། སྦྱིད་སྟོན་མེད་པར་རུས་པ་འདྲལ་གཅོད་སོགས་བྱེད་པའི་བོད་ཀྱི་གདུག་རྒྱབ་

གྱི་སྒྲོན་བཅོས་བྱེད་ཐབས་ཞེས་པའི་ནགས་ཉེས་སྒྲོན་འཇུག་ཉེས་འགལ་གྱི་ལྷ་མོ་བཀའ་ནས་དགག་
བཞག་དང་ཚྭ་སྒྲིབ་རབས་དང་རིམ་པ་བྱུང་ཡོད་པ་མ་ཟད། དུས་རིམས་ཤིག་གི་ནང་བེད་སྤྱོད་ཀྱི་སྒྲོ་
བཀའ་པ་དང་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་རྩ་ལག་ཉམས་ཏེ་ཆ་བྱད་གང་མང་ཞིག་མིང་གི་གྲིབ་མ་ཚམ་ཏུ་གྱུར་ཡོད།
འོན་ཀྱང་ཚན་རིག་ནི་ནམ་ཡང་ཚན་རིག་ཡིན་ལ་དེའི་རིན་ཐང་ནི་ལག་ལེན་གྱི་ཚོད་ནས་དལ་གྱིས་
མངོན་ཡོང་བ་ནི་བོད་ཀྱི་ཁ་དབེར། གསེར་ས་འོག་ན་ཡོད་ཀྱང་འོད་ནམ་མཁར་ཁྱབ་ཅེས་པའི་དབེ་
ལྟར་ཚན་རིག་ལག་རྩལ་དང་སྒྲོན་བཅོས་འཕེལ་རྒྱས་ཚད་ངེས་ཅན་ཏུ་སླེབས་པའི་དེ་རིང་། བོད་ཀྱི་
གཏུར་དབྱེད་རིག་པ་ལའང་རང་ཉིད་ཀྱི་རིན་ཐང་ཕྱིར་མངོན་པའི་རེ་བའི་ལྷ་གུ་འཇུག་ཡོད། དེ་ནི་
ངོ་མ་བཤད་ན་མེས་པོའི་ཤེས་རབ་ལ་བདེན་པའི་དབང་བོ་རྟེན་པ་ཞིག་རེད་ལ། བོད་ལྷགས་གཏུར་
དབྱེད་ཀྱིས་འགོ་བ་མའི་རིགས་ཀྱི་ལྷས་སེམས་ལ་སྤྱུ་མཐུད་ཞབས་འདེགས་བསྐྱབ་པའི་གོ་སྐབས་ཤིག་
སླེབས་པ་རེད།

གཉིས། བྱུང་པར་བྱུངས་ངན་ཁྲག་འབྱེད་ཀྱི་ཤེས་རབ།

དེ་ཡང་ཉེས་འཇུགས་སྒྲོག་མ་དུངས་འབྱེན་ལས། སྒྲོན་འགོ་ཞག་གསུམ་གོང་ནས་དབྱེ་ཐང་
གཏོང་། ། བྱུང་ཁྲག་བྱུངས་ཁྲག་འོ་མ་རྒྱ་འདྲེས་འདྲ། ། འབྲས་བུ་གསུམ་ཐང་དང་བ་རྒྱ་འབྱེད་འདྲ། ། ཞེས་
དང་། དེ་ལྟར་ངན་ཁྲག་བྱུངས་ཁྲག་འབྱེད་བྱས་ནས། ། གཏུར་གོང་རུབ་མོ་བི་ལིང་བསྐྱས་པའི་ཐང་། །
དང་ཡལ་ཡུན་ཅིག་བཏང་བས་ནད་ཁྲག་རྒྱུས་། ། མ་ལྷས་དོན་སྒྲོད་རང་རང་གཏུར་རྩུ་འདྲེན། །
བྱུངས་དང་ནད་ཁྲག་འདྲེས་པའི་རྒྱ་མཚོ་ལ། ། བྱུང་པོ་ཚལ་སྤོན་བུ་པརྟེ་འདྲ། ། ཐང་མ་གཏོང་བར་གཏུར་
ན་བྱུངས་ཁྲག་འཚོར། ། བྱུང་ཁྲག་མི་ཐོན་བྱུངས་ཟད་ནད་རོ་ལུས། ། ཞེས་པའི་རྩ་ཚིག་འདི་དག་ནི་གསུང་
གསེར་ནག་གི་ཞུན་མ་ལྟ་བུ་ཞིག་གམ་ཁྲག་ངན་འབྱེད་པའི་ཚན་རིག་གི་སྒྲོམ་ཚིག་ཤིག་ཡིན། དེ་ཡང་
སྒོལ་རྒྱན་གསོ་རིག་པལ་ཆེ་བར་གཅིག་མཐུན་གྱི་བརྟུག་ཐབས་ཤིག་ཡོད་པ་ནི་བལྟ་རིག་དྲི་བ་གསུམ་སྟེ་
མིག་གིས་སྟེ་དང་དྲི་རྒྱ། ། ཤ་མདངས་སོགས་ལ་བལྟ་བ་དང་། ། སོར་སོས་བརྟུ་སྤྱོད་འཕྲིན་པ་རྩ་སོགས་ལ་
རིག་པ། ། དྲི་བས་ནད་པ་དང་པན་རྩོན་བར་སྐྱོང་མོལ་གྱི་རྩལ་གྱིས་ན་ལྷགས་དང་རྒྱ་རྒྱུན་སོགས་ལ་
དཔགས་ཏེ་ནད་གཞི་གཏན་ལ་པབ་པ་དེ་ཡིན་ལ། བོད་ལྷགས་གཏུར་བཅོས་ལ་མཚོན་ན་ཡང་བལྟ་རིག་

དེ་གསུམ་གྱིས་ནད་ངོས་བཟུང་རྗེས། རད་པའི་ལྷན་ལ་གཏར་ག་འཕྲོད་མེན་དང་ནད་དེ་ལ་གཏར་ག་
རྩལ་མེན་སོགས་གཟབ་ནན་དང་རྩ་དོན་མང་པོ་ཡོད་ལ། བྱེ་བྲག་རང་རང་སོ་སོའི་དམིགས་བསལ་གྱི་
ངོས་འཛིན་བརྟག་ཐབས་(གཞན་ཡང་ཁྲག་སྤྲོད་དང་ཁྲག་སྐྱེ་ལ་བརྟག་ནས་ནད་ངོས་འཛིན་ཚུལ་)སོགས་
ཀྱང་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་མི་ལྷན་གྱི་ནད་ཁྲག་དང་རྩལ་ཁྲག་དབྱེ་བའི་ལག་ལེན་གྱི་རིག་པ་གོ་རིམ་ཅན་
དེས་བཀག་རྒྱ་ཅི་ཡང་མེད་པར་ཁྲག་མཁྲིས་ཀྱིས་བསྐྱེད་པའི་ནད་རིགས་ཀྱན་ལ་གཏར་བཅོས་བྱེད་
ཚོག་པ་ཤེས་བྱུང་མོད། གལ་སྲིད་རིག་པ་དེ་མེད་ན་གཏར་གས་མི་ལྷན་ལ་ཕན་རུས་འཕྲོད་རྒྱུ་པར་བཟང་
ལྟབས་མ་ལེགས་ན་ཚོ་སློག་ལ་ཡང་རྒྱུ་སྲིད་དེ། མེས་ཞལ་ལས། ཁྲག་དེས་ནི་ལྷན་གྱི་ཆ་ཤས་པལ་ཆེར་
བརྒྱན་པར་བྱེད་ཅིང་། ལྷན་པར་སློག་འཚོ་བའི་གཙོ་བོ་ཉིད་ཡིན། ཞེས་གསུངས་བས་གཏར་ག་བྱེད་
དཀའ་ལ་རྒྱ་བེར་དུ། ཤ་ཡི་གནད་བཅད་ཁྲག་རྒྱན་འཛོགས། ཤ་བཀྲུས་འདྲར་འཇུར་སྐྱབ་དང་། རྒྱ་ཞིང་
དབང་བོ་ཉམས་པ་དང་། ལྷན་དུ་འཚོ་བ་ཉིད་དུ་འཇུར། ཞེས་དང་དེ་ལ་སློག་ཆགས་རྣམས་ཀྱི་སློག་ནི་
ཤས་ཆེར་ཁྲག་ལ་གནས་པའི་ཕྱིར། ཞེས་པ་སོགས་ཀྱིས་ཁྲག་ནི་ལྷན་རྩལ་གྱི་དྲངས་མ་ཡིན་པས་དེའི་རྒྱ་
ལམ་ལ་གཏར་ཁ་བྱས་ཏེ་རྩལ་ཁྲག་བཏོན་པ་མང་དུགས་ན་དེས་པར་དུ་འཚོ་སྲིད་པ་བརྟན། དེས་ན་
བོད་རིགས་མི་དམངས་ཀྱི་སློ་གོས་ཀྱི་རྩལ་ལས་བྱུང་བའི་ནད་ཁྲག་དབྱེ་འབྱེད་ཀྱི་རྣམ་དཔྱད་སྤྲོད་མོ་དེ་
ལ་ཚན་རིག་གི་རིན་ཐང་ངེས་ཅན་ལྡན་སྟེ།

གསུམ། རད་ཐོག་ལག་ལེན་གྱི་བོད་སྲིད་རིན་ཐང་།

དེ་ཡང་བོད་ལྷགས་གསོ་རིག་ལ་མཚོན་ན་གཉེན་པོ་བས་སྲིད་སྐྱོད་དབྱུང་བའི་ཡོད་པའི་ནད་
ནས་གཏར་ག་ནི་དབྱུང་གྱི་ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་སྟེ། བྱི་མ་རྒྱུད་ལས། དབྱུང་ལྡེའི་མཚོག་གྱུར་གཏར་
གའི་བརྗེས་ཐབས་ལ། ཆ་བྱུང་བརྟག་པ་ཐབས་དང་སྐྱོན་ཡོན་ལ། ཞེས་པས་གཏར་ག་ནི་དབྱུང་གྱི་
ཁོངས་སུ་གཏོགས་པ་མ་བཟང་དེའི་ནད་ནས་ཕན་རུས་ཆེ་ཤོས་ཡོད་པ་ཞིག་དང་། ལག་ལེན་གྱི་ཉམས་
སྲིད་ལ་རིག་གཞུང་གི་གཞི་འཛིན་ས་ཡོད་པ་ཞིག་ཡིན་པ་མཚོན་ཡོད། དེ་མེན་ལག་ལེན་གྱི་སྲིད་རྒྱུ་ཡང་
ཆེན་པོ་ལྡན་ཡོད་པ་བཤད་ན། ད་རྒྱལ་བས་བོད་མདོ་དབུས་ཁམས་གསུམ་གྱི་བོད་ལྷགས་སྐྱོན་རྩིས་ཆེ་
འབྲིང་རྒྱུང་གསུམ་པལ་ཆེ་བའི་ནད་དུ་དབྱུང་བཅོས་ཀྱི་སྤྲེལ་ཁག་ཡོད་ལ། དེ་ལས་གཏར་སློག་གཉིས་ནི་

རྒྱུན་སྦྱོང་ལྟ་བུར་ཆགས་ཡོད། གཞན་ཡང་འབྲོག་ཁུལ་གྱི་ས་ཆ་མང་ཆེ་བར་རྟ་ལོ་སོགས་སེམས་ཅན་
ལ་ཡང་གཏར་བཅོས་ཀྱི་སྒོ་ནས་ནད་བཅོས་བྱེད་པའི་ལག་ལེན་མང་པོ་རྒྱུན་མ་ཚད་པར་སྦྱོང་གི་ཡོད།
བོད་རིགས་མི་དམངས་ཅོམ་མ་བཟང་སོག་རིགས་དང་རྒྱ་རིགས་སོགས་སྤྱོད་ལྡན་མི་རིགས་མང་པོ་ཞིག་
གིས་གཏར་བཅོས་ལ་བརྟེན་ནས་ནད་གཞི་གསོ་བཅོས་དང་དྲག་སྦྱེད་ལ་དང་ལེན་བྱ་མཁན་གྱི་ནད་པ་
ཉེན་རེ་ནས་ཉེན་རེར་རྗེ་མང་ནས་རྗེ་མང་རེད། དེ་ལས་གཅིག་ནས་གཏར་བཅོས་བྱས་ན་ནད་གཞི་
གསོ་བའི་རྣམ་པ་སྐྱུར་བ་མ་བཟང། འགོ་གོན་ཉུང་བ། ལྟ་བུས་བདེ་བ་སོགས་ནད་ཐོག་ལག་ལེན་གྱི་རིན་
ཐང་ལྡན་ལོ།

བཞི་ཆ་ཚང་བའི་གཏར་གའི་ཆ་བྱད་ཀྱི་བཅོ་ཆུ་རིག་པ།

བོད་ལྷགས་གསོ་རིག་དབྱུང་བཅོས་ཀྱི་ལག་ཐབས་ལ་རང་ཉིད་ཀྱི་བྱད་ཆོས་ལྡན་པའི་སྲོལ་
རྒྱུན་སྦྱོར་བཅོས་སྐྱིག་ཆས་ཞིག་ཡོད་པ་ནི་དབྱུང་དང་དབྱུང་གི་ཆ་བྱད་ཅེས་ཟུག་རྩ་བརྟག་པ་དང་ཟུག་
རྩ་འབྲེན་པའི་ལག་ཆ་དེ་དག་རེད། དབྱུང་གི་དང་པོ་གཏར་གའི་ལག་ལེན་ལ་ཡང་དམིགས་བསལ་
གཙགས་བྱའི་སྡེ་ཞེས་ཆ་ཚང་བའི་ཆ་བྱད་རྣམས་བྲངས་དང་བཅས་པ་བཞུན་ཡོད་དེ། "བྱེ་བྱུ་བྱུའི་སྒོ་
འདྲ་ནི་རིང་ཚད་སོར་དྲུག་དང་ཚེ་མོ་སྒོར་དབྱིབས། ལའི་ཞེང་ཚད་ལ་ནས་འབྲུ་ཅོམ་ཡོད་པ་ཤའི་
གསེབ་ན་གནས་པའི་འབྲུག་རྩ་ཆེ་གསེབ་རྣམས་གཏར་བ་ལ་སྦྱོང་བ། ལྷག་ཉལ་ནི་ལྷག་པ་གསེབ་འགྲོས་སུ་
སྐྱུག་གྱིའི་ཚེ་ལྷར་ཉལ་ལ་རྒྱབ་ངོས་རྣེ་མེད་ཅིང་མདུན་ངོས་རྣེ་བའི་རིང་ཚད་སྤིད་སོར་དྲུག་ཡོད་པ་
སྦྱོང་ག་དང་ཚེ་རྒྱུང་གཏར་བྱེད། ལྷ་རེ་ལ་འདྲུ་ནི་རྒྱུ་ལ་རྒྱུ་པ་མི་འབྲུར་བའི་ཆེད་དུ་འདབ་མ་
དང་ལྡན་པ་ཞིང་ཚེ་མོར་སྤེའི་ལ་དང་འདྲ་བ། རིང་ཚད་ལ་སོར་བརྒྱད་ཡོད་པ་དེ་རྩས་སྤེའི་དུ་ཡོད་
པའི་གཏར་རྩ་ལ་སྦྱོང་བ། ཆོས་གཉིས་རྩ་བ་ནི་ཆོས་གཉིས་ཀྱི་རྩ་བའི་དབྱིབས་དང་འདྲ་བ་སྡེ་གཉིས་
རིམ་བཞིན་སྤེའི་དང་རྩེ་གཅིག་གི་ཚེ་མོ་ཤིན་ཏུ་རྩེ་བས་རྩེ་སོགས་རལ་བར་སྦྱོང། ལྷ་གི་འདྲུ་བ་ནི་
སྤེའི་ལ་རྩེ་བས་རྒྱངས་པའི་སྤེའི་གི་པགས་པ་ཞལ་ཞལ་གྱིས་འོག་གི་ནད་རོ་འདོན་པར་བྱ། རྩེ་དབྱིབས་
ནི་ཡུ་བ་རྒྱུ་ཤིང་རིང་ཚད་སོར་བརྒྱད་སྡེ་མོར་ཟོར་རྒྱུང་དབྱིབས་འདྲ། ལ་རྩེ་ཞིང་རྒྱབ་སྤོམས་པ། ལ་ལ་
ནས་འབྲུ་ཅོམ་ཡོད་པ་སྤེའི་རྒྱངས་པ་རྣམས་ཏུ་སྤེའི་པ་སོགས་གཤག་པ་ལ་བཀོལ། བྲང་བ་ཅན་ནི་གཞི་

གཙུག་ལག་གི་སྐབས་སུ་དེ་ལས་ཆེ་ཞིང་གི་དབུ་ལ་ལམ་སྟེན་གྱི་དབྱིབས་སྟེང་འབྱུང་བ་དོན་ཅི་མགོ་
 མ་སྐྱེས་ཡང་འདྲ་དགོས་པ་རྣམས་ལ་སྦྱོང་བ་བཅས་སོ།། རྗེ་དག་རེ་རེ་ལ་ཡང་རང་ཉིད་ཀྱི་མིང་དང་རྒྱ་
 ཆུ། དབྱིབས། རིང་སྤང་། ལ་གྲངས། རྗེ་འདོན་སོགས་ཀྱི་བཟོ་རྒྱུ་ཀྱི་ཚད་གཞི་ངེས་ཅན་ལྡན་པ་མ་ཟད་
 བེད་སྦྱོང་བྱེད་སྟངས་དང་བདག་ཉལ་བྱེད་ཐབས་སོགས་ལ་ཡང་རེ་བ་མཐོན་པོ་ཡོད། ལྷག་པར་དུ་
 གཏར་བུང་བའི་ནད་གཞི་སོ་སོའི་གནས་ལ་ངེས་གཏར་གྱི་གཙུག་ལག་སྦྱང་དེ་ནད་ཚངས་
 ཕྱིར་འདོན་གྱི་ཡོད་པ་དེའང་གཙོ་བོ་ཆ་བྱུང་དེ་དག་གི་རུས་པར་རགས་ལས་ཡོད་པ་དང་། ཆ་བྱུང་དེ་
 དག་གི་གང་ལ་གང་མཁོའི་ཚད་གཞི་དང་བཟོ་རིག་ལག་རྒྱུ་ཡང་གཏར་ག་བྱུང་བའི་དུས་ཚོད་དང་
 མཉམ་དུ་བྱུང་བས་བོད་རིགས་བཟོ་ལས་ཀྱི་ལག་རྒྱུ་ལོ་རྒྱུས་ཤིག་ཀྱང་འབྲུག་ནས་མཚོན་ཐུབ།

ལྷག་སྐབས་དང་བསྐྱེད་པའི་དབྱུང་དཔོན།

1. དབྱུང་དང་སྐྱེད་པའི་གྲུབ་འབྲས།

འདི་ལ་སྐབས་མར་ང་ཚོས་ཤེས་དགོས་པ་ཞིག་ནི་བོད་ལྷགས་གཏར་ག་དེ་དང་དུས་བཟང་པའི་

གྲུབ་འབྲས་བཅས་(手术 operation: 是指医生用医疗器械对病人身体进行的切除、缝合等治疗。以刀、剪、针等器械

在人体具部进行的操作，来维持患者的健康。)ཀྱི་རིགས་སྐྱོང་འཛུགས་དགོས་ཏེ། "གཉེན་པོ་དབྱུང་གྱི་
 རང་དོན་ཁོངས་སུ་ནི་དེང་དུས་ཀྱི་གྲུབ་འབྲས་ལས་རིག་པ་དེ་ཡོངས་སུ་གཏོགས་པ་ཡིན། རང་རེས་ནི་
 འདི་ལ་དབྱུང་བཅས་ཞེས་པའི་ཐ་སྐྱོད་བཏགས་ཡོད་ལ། དམིགས་བསལ་བྱུང་ཚུལ་འབྱུང་དང་ལྡན་པ་
 ཞིག་ཡིན།"ཞེས་གསུངས་ཡོད་པས། བོད་ཀྱི་གྲུབ་འབྲས་ལས་རིག་པ་ཡང་དབྱུང་གྱི་ཁོངས་སུ་འདྲེན་ཞིང་
 ལ་འཇམ་རྩལ་དྲག་གསུམ་གྱི་དབྱེ་བ་གསལ་བོ་བྱེད་པ་བཟང་རྒྱུ་ལས། ལུས་ཀྱི་སྦྱི་ནས་ནད་རྣམས་
 འབྱེད་པ་དང་། ཞི་བར་བྱེད་པ་གང་ཡིན་དབྱུང་ཡིན་ཏེ། དེ་ཡང་འཇམ་དང་རྩལ་དྲག་པོ་གསུམ།
 འཇམ་པོའི་དབྱུང་ལ་དུགས་ལུམས་བྱུག་པ་གསུམ། རྩལ་པའི་དབྱུང་ལ་གཏར་བསྐྱེད་དབྱུག་པ་གསུམ།
 དྲག་པོ་འདྲེན་གཙོ་བོ་འདྲེན་དང་འབྱེད་པ་བཞི། ཞེས་བསྟན་ཡོད། དེ་ཡང་བོད་ལྷགས་གཏར་ག་ནི་
 ཚད་ངེས་ཅན་ཞིག་གི་སྐབས་སུ་བཟོ་རིག་པ་དང་སྐྱེད་པའི་སྐབས་སུ་སྦྱོང་བ་བཅས་ཀྱི་གྲུབ་འབྲས་

(微创手术 carcinoma operation)^① དང་པན་རྒྱས་པལ་ཆེར་མཐུན་ལ་བྱེ་བྲག་རང་ཉིད་ཀྱི་བྱུང་ཚོས་ལྡན་ཡོད། བོད་
ལུགས་གསོ་རིག་གཞུང་དུ་གཏར་ག་ནི་ཆེས་མཚོག་ཏུ་གྱུར་བའི་དབྱུང་བཅོས་ཤིག་ཡིན་པས་དབྱུང་
མཚོག་གཏར་ག་ཞེས་བརྗོད་པ་ཡིན་ལ། གཙོ་བོ་ནད་གཞི་རྩུབ་ནས་འབྱེན་མ་རྒྱས་པའི་རིགས་ལ་རྩ་
གཏར་ཏེ་ངན་ཁྲག་རྒྱུ་རྒྱུ་སོགས་སྤྱིར་བཏོན་ནས་ནད་གཞི་དངོས་སུ་འབྱེན་པར་བྱེད་པའི་ཐབས་ཤེས་
ཤིག་སྟེ་གཙོ་བོ་ནད་རྩུབ་འབྱེན་པ་དེ་ཡིན། ལྷག་པར་དུ་འདིའི་ངེས་ཚིག་ལ་རྩུབ་བཞིའི་དཀའ་འབྲེལ་དུ།
གཏར་ཞེས་ལྟག་པའི་དོན་དང་ཁ་ནི་དོན་སྣོད་རང་རང་གི་རྩའི་གཏར་དམིགས་ཀྱི་སྟེང་དུ་གཙོགས་
བྱས་ལྟག་ཅིང་ཁྲག་ངན་དབྱུང་བའི་ལམ་ཁ་གཏོད་པ་ལྟ་བུ་བྱས་པ་ལ་གཏར་ཁ་ཞེས་ཟེར་རོ། གཞན་དུ་
གཏར་ག་ཞེས་ཀྱང་འབྱུང་བས་དོན་གཅིག་གོ། ཞེས་གསུངས་བས་ཀྱང་རྟོགས་ཐུབ།

ཕྱ་གཤགས་ (微创手术 carcinoma operation) ཀྱི་གོ་དོན་ནི་མ་ཁ་རྩུང་བའི་གཤགས་ལས་ལ་བྱ་སྟེ། དེ་ནི་བྱང་ཁོག་
སྟོད་སྟོད་ལ་ཕྱ་ཤེལ་སོགས་དེང་རབས་སྤོན་བཅོས་ཆ་བྱུང་དང་འབྲེལ་ཡོད་སྟེ་ཆས་བེད་སྟུང་པའི་
གཤགས་ལས་ཞིག་ཡིན། ཕྱ་གཤགས་དོས་འཛིན་བྱུང་བ་ནི་གསོ་རིག་སྤྱིའི་ཡར་ཐོན་གྱི་རྣམ་པ་ཤིག་
དང་། སྤོན་བཅོས་ལྟ་བུ་འདྲིལ་བའི་སྟེ་བྲིད་ལས་འབྱུང་བའི་མཚོན་རྟོགས་ཞིག་རེད། ཕྱ་གཤགས་ཀྱིས་
ནད་པའི་སེམས་ཁམས་དང་སྤྱི་ཚོགས། སྤྱི་ཁམས་(བྲག་གཟེར)། རིག་སྟོབས། འཚོ་བའི་སྤྱི་ཚོད་བཅས་
ལ་བརྒྱུར་བཅོས་དང་བདེ་ཐང་གི་འགན་ལེན་བྱས་ཏེ་ཆེས་མཐོ་བའི་ངེས་ཚོད་ཞིག་ནས་ནད་པ་དང་
འབྲེལ་ཏེ་ནད་གཏུང་སེལ་བ་དེ་ཡིན། གཤགས་བཅོས་འདི་ལ་གཙོ་བོ་མ་ཁ་ཕྱ་བ་དང་ན་བྲག་རྩུང་བ།
དྲག་སྟེང་མགྲོགས་པ་བཅས་ཀྱི་ལེགས་ཆ་ལྡན་པས་གཤགས་བཅོས་དགོས་པའི་ནད་པ་ཞིག་ལ་མཚོན་
ན་རེ་བའི་མི་ལམ་ལྟ་བུར་འགྱུར་ཡོད་ལ། ཕྱི་ལུགས་ཕྱ་གཤགས་འདིས་ད་ལྟ་རེ་བའི་མི་ལམ་འདི་ལེགས་
བྱུང་བྱུང་ཡོད། 1987ལོར་རྒྱ་རན་སིའི་སྤོན་པ་མའོ་རེ་ཐི་ (Mouret) ཡིས་སྟོ་བྱུང་དུ་ཆེས་ཐོག་མའི་བྱང་ཁོག་མེ་
ལོང་གིས་སྟོད་མཁྲིས་འདྲེལ་གཙོད་ (LC) བྱས་པ་དེས་གསོ་རིག་རྩི་རིང་གསར་བ་ཞིག་བཞེངས་བ་རེད་ལ།
ཉེན་དེ་ནས་བཟུང་ཕྱ་གཤགས་ཀྱིས་འཛམ་སྐྱིང་གསོ་རིག་གི་གཤགས་ལས་ཁྲོད་གོ་ས་ཆེན་པོ་ཞིག་

^① 微创手术 carcinoma operation ཞེས་པ་འདི་དོན་དུ་མ་ཁ་རྩུང་བའི་གཤགས་ལས་ལ་བྱ་སྟེ་ཡིན་ཡོད། རང་ཉིད་ཀྱིས་རྩམ་ཡིག་འདིར་ཕྱ་གཤགས་ཞེས་བརྗོད་ཡོད།

བཟུང་ཡོད། དེ་བས་འདིར་གཏར་ག་དང་སྤ་གཤགས་བར་གྱི་འདྲ་བ་དང་མི་འདྲ་བའི་ཆ་ལ་དབྱེ་ཞིབ་
བྱ་རྒྱུ་ནི་དོན་ལ་བོད་ལྷགས་གཏར་གའི་ཚན་རིག་གི་རང་བཞིན་ར་སྣོད་དང་གསལ་བཤད་བྱས་པ་རེད།

2.བསྐྱར་དཔྱད།

བོད་ལྷགས་གཏར་ག་དང་དང་རབས་སྣོན་ཐོན་གྱི་སྤ་གཤགས་གཉིས་དཔྱད་བསྐྱར་བྱས་ཚེ།
སྐབས་ལ་ལར་སྤ་གཤགས་གྱི་ཕན་ཚུལ་གཏར་གའི་ཚད་དུ་སླེབས་པར་ཅུ་མཐུད་དུར་བཅོམ་བྱེད་དགོས་
སྟེ། ལྷག་བྱུངས་གྱུར་ཚུལ་ལས་ནད་གྱུར་ཚུལ་གྱི་རིག་པ་བཤད་སྐྱད་ནས་འབྲས་སྐྱོན་སོགས་ལ་འགྱུར་
བྱའི་རྒྱ་ནད་ཁྲག་སྐྱེར་འདོན་དང་ནད་གཞི་སྣོན་འཕོག་གི་རིགས་པ་སྤ་མོ་དེ་ནད་ཐོག་དུ་སྐྱད་པ་ནི་
བྱུང་མོང་མ་ཡིན་པ་ཞིག་རེད་སྟེ།

དཔྱད་ བཅོས། བསྐྱར་གཞི།	ཕྱི་ལྷགས་སྤ་གཤགས།	བོད་ལྷགས་གཏར་ག།	བསྐྱར་འབྲས།
མ་ལ་ ཆེ་ཆུང་།	བྱང་ཁོག་ལ་ལི་སླིད་ཀྱི་ཚམ་གཤགས་ པ། མ་ཤུལ་ཟླ་ལྷུང་ཚམ་ལས་མེད།	དོན་སྣོད་སོ་སོའི་གཏར་རྩལ་ ལི་སླི་ཅ.ཤམ་ལྷག་པའི་མ་ རྩལ་ཡོད་པ།	མ་ལའི་ཆེ་ཆུང་དང་ཟབ་ཚད་ གཉིས་ཀར་སྤ་གཤགས་གཏར་ ག་ལས་ཆེ་བ།
ན་རྒྱག་ ཆེ་ཆུང་།	ལྷག་རྩལ་སླིད་སྐྱོན་བརྒྱབ་ནས་ནད་ པ་གཉིད་པའི་བརྒྱད་རིམ་ནས་ གཤགས་བཅོས་ཚར་བས་ན་རྒྱག་མི་ ཚོར།	སླིད་སྐྱོན་རྒྱག་པའི་སྐྱོལ་མེད་ ལ་དུས་ལྷན་སྐར་མ་འདྲའ་ ཆ་ཚང་ཚར་འགོ།	གཏར་གར་སླིད་སྐྱོན་མི་དགོས་ ལ་གཏར་ལྷན་ནི་སྤ་གཤགས་ ལས་ལྷུང་འགྱུར་གྱིས་མགྲོགས་ མོད་ན་རྒྱག་ཚོར།
ནད་གཞི་ དག་སྐྱེད།	དོན་སྣོད་ལ་གཞོན་སྣོན་དང་ལྷགས་ སྐྱོན་ཆུང་དུ་གཏོང་བས་གཤགས་	དོན་སྣོད་ལ་གཞོན་སྣོན་མེད་ མོད་གཏར་རྩལ་གྱི་དག་སྐྱེད་	སྤ་གཤགས་གཞོན་སྣོན་ཆུང་ལ་ དག་སྐྱེན་མགྲོགས་པ་དང་

	རྗེས་དྲག་སྦྱིད་དུས་ཡུན་མགྲོགས།	དུས་ཡུན་རིང་ཚམ།	གཏར་ག་གཞོན་སྦྱོན་མེད་ལ་ དྲག་སྦྱིད་དལ་བ།
ནད་སྡོད་ དུས་ཡུན།	སྦྱིར་གཏར་ཚུ་ཚོད་དུ་རྗེས་ནས་ ནད་ཁྲི་ལས་འབབ་ཚོག་ལ། ཚུ་ཚོད་ འཇུག་ཟས་སྦྱོགས་འདོར་ལེན་བྱས་ ཚོག་ས་དང་། ནད་སྡོད་དུས་ཡུན་ ཉིན་ཉནས་ཕབར་དང་གཟའ་འཁོར་ གཅིག་གི་རྗེས་ནས་ཕྱིར་འབྱུང་བྱེད་ ཚོག་བ།	གཏར་ག་བྱས་ཚར་རྗེས་རྒྱན་ ཐུན་ལྷར་འགོ་ཚོག་ལ་སྦྱིར་ བཏང་ནད་སྡོད་བྱེད་མི་ དགོས།	གཏར་གར་ནད་སྡོད་བྱེད་མི་ དགོས་ལ་ཕྱ་གཤམས་ལ་མ་ མཐར་ཡང་ནད་སྡོད་དུས་ཡུན་ ཉིན་ཕཅམ་དགོས་བ།
ཐུག་འཇགས་ མང་ལྷུང་།	བཤའ་རིམ་ཁོད་སྦྱིར་བཏང་ཐུག་མི་ འབྱུང་ལ། དེའི་གཤམས་ཡུལ་མངོན་ གསལ་དང་ཐུག་རྩ་ཐག་གཅོད་ལ་ ཞིབ་ཆ་ཐུན།	གཏར་རིམ་ཁོད་ནད་གཞིར་ བསྐྱོས་ནས་ཐུག་འདོན་ས་ དང་། ནད་གཞི་རེ་འགར་ ནད་ཐུག་ཉའོ་ཉེད་ འུམ་སྐྱག་ཚམ་བཏོན་བའང་ ཡོད།	གསོ་རྒྱལ་མི་འདྲ་བས་གཏར་ གའི་ཐུག་འཇགས་ས་ཕྱ་གཤམས་ ལས་མང་བ།
འགོ་གོན་ མང་ལྷུང་།	ནད་སྡོད་དང་སྦྱིད་སྐྱེ། རྗེས་བཅས་ བཅས་ཀྱི་རིན་གོང་མ་བརྩིས་བས་ བཤའ་རིན་དམངས་སྦྱོར་དུ་འབྲུག་ འུམ་བར་ཡིན།	གཏར་གའི་ཕྱ་གཤམས་གཉིས་ ཀྱི་སྐྱེ་རིན་སྦྱོར་བས་ དམངས་སྦྱོར་ལུ་འབྲུག་ འུམ་བར་ཡིན།	ཕྱ་གཤམས་ཀྱི་འགོ་སོང་གཏར་ ལས་ཐུབ་འབྱུར་གྱིས་མཐོ་བ།
བརྒྱུད་རིམ་ དཀའ་སྐྱེ།	བྱི་ལུགས་ཀྱིས་ནད་གཞི་བརྟག་རྗེས་ སྦྱིད་སྐྱེ་བརྒྱུབ་ཏེ་བྱང་ལོག་སྦྱོད་ སྦྱོད་ནང་དེད་རབས་སྐྱེ་བཅས་	བོད་ལུགས་ནད་རོས་བརྒྱུད་ རྗེས་ལུགས་ཀྱི་བྱི་ནས་དོན་ སྦྱོད་སོ་སོའི་གཏར་དམིགས་	གསོ་ཐབས་མི་འདྲ་བས་རང་ རང་སོ་སོའི་དབྱུང་བཅས་ བརྒྱུད་རིམ་མི་འདྲ།

	<p>རྒྱུག་ཆས་བེད་སྤྱད་ནས་བཤའ་</p> <p>དགོས་པ་ཞིག</p>	<p>ལུ་གང་འོས་ཀྱི་གཙམ་གས་བུ་</p> <p>སྤྱད་དེ་གཏར་བ་ཞིག</p>	
<p>རྒྱུག་ཆས་</p> <p>ནམ་གྲངས།</p>	<p>ཚད་ལྡན་གྱི་བཤའ་བཅོས་ལང་ཞིག་</p> <p>དེས་པར་དགོས་ལ། བཤའ་དབྱེད་ཀྱི་</p> <p>ཕ་ཤེལ་དང་སྐུལ་འོད། འདར་འགྲུལ་</p> <p>གྱི་གཙམ་གས་གི་སོགས་མངོན་ཐོན་གྱི་</p> <p>རྒྱུག་ཆས་ཀྱང་མང་པོ་དགོས།</p>	<p>ཚད་ལྡན་གྱི་ཆ་བྱད་གཙམ་གས་</p> <p>བུ་དང་ཚད་ཟེན་ཁྲག་སྒོད།</p> <p>བསྐྱལ་གདན། བསྐྱལ་ཐག་</p> <p>སོགས་ཡོད་པས་རུང་ངོ་།</p>	<p>ཕྱ་གཤགས་ཀྱི་སྐྱེན་བཅོས་རྒྱུག་</p> <p>ཆས་དང་ཆ་བྱད་སོགས་གཏར་</p> <p>ག་ལས་རྟོག་འཛིང་ཅུང་ཆེ།</p>
<p>ནད་གཞིའི་</p> <p>བྱུང་ཁོངས།</p>	<p>བྱུང་ཁོག་རྣོད་སྐྱད་དུ་འབྲས་སྐྱེན་</p> <p>སོགས་མཐོང་རྒྱ་ཡོད་པའི་ནད་</p> <p>རིགས་ལ་བཤའ་བ་མ་ཟད་གཉེན་</p> <p>མཁྲིས་དང་རྒྱ་སྐྱེག་སོགས་སྤྱར་སྒྲོབ་</p> <p>རང་བཞིན་གྱི་ནད་པར་ཡང་སྒྲོད།</p>	<p>ཁྲག་མཁྲིས་ལས་ཀྱུར་བའི་</p> <p>འབྲམས་འབྲུགས་གཉེན་</p> <p>རིམས་དང་འབྲས་སྐྱེན་(ཁྲག་</p> <p>དང་རྒྱ་སྐྱེན་སོའ་)ལ་གཏར་</p> <p>བ་མ་ཟད་བྱུང་ཁོག་རྣོད་</p> <p>སྐྱད་ལ་ཁྲག་ཟེར་ཏེ་དོན་</p> <p>ཟེན་པ་དང་སྐྱ་ཁྲག་མ་ཚོད་</p> <p>བ་སོའ་ལ་སྒྲོད།</p>	<p>ནད་གཞི་སོ་སོའི་བཅོས་ཡུལ་མི་</p> <p>འདྲ་བས་རགས་བཟུང་ལ་ཕྲག་</p> <p>གཤགས་བྱ་ཡུལ་གྱི་ནད་གཞི་</p> <p>དེ་རིགས་གཏར་བཅོས་ལས་</p> <p>མང་བར་མཐོང་། (ཚ་གྲང་གི་</p> <p>དབྱེ་བ་ཡོད་མེད།)</p>
<p>རྒྱུག་མཐོང་</p> <p>དང་ཉེན་</p> <p>ཁའི་རང་</p> <p>བཞིན།</p>	<p>གཤགས་བཅོས་རྗེས་ནད་རོ་དང་</p> <p>འབྲས་སྐྱེན་སོགས་རྣོན་རྒྱ་ཡོད་མོད།</p> <p>འོན་ཀྱང་རྒྱུད་སྐྱེན་སོགས་རྒྱལ་</p> <p>དགོས་པས་ཉེན་ཁ་ཅུང་ཆེ།</p>	<p>གཏར་རྗེས་ནད་ཁྲག་དང་རྒྱ་</p> <p>སེར་ཅེས་རྣོན་པ་མ་གཏོགས་</p> <p>གཞན་མི་མཐོང་ཡང་ཉེན་</p> <p>ཁ་ཅུང་ཅུང་།</p>	<p>བཅོས་རྒྱལ་མི་འདྲ་ཡང་ཕྱ་</p> <p>གཤགས་དེ་གཏར་ག་ལས་ཉེན་</p> <p>ཁ་ཆེ།</p>

གོང་གི་རེད་མིག་དེ་ལས་ང་ཚོའི་ཕྱ་གཤགས་ལག་རྩལ་གྱི་བྱུང་དུ་འཕགས་པའི་བྱུང་ཚོས་

དང་བོད་ལྷགས་གཏར་གའི་ལག་རྩལ་གཉིས་ལ་འདྲ་ས་དང་མི་འདྲ་སའི་ཆ་མང་པོ་ཡོད་པ་རྟོགས་

ཐུབ་ལ། བྱུང་པར་རང་རང་སོ་སོའི་སྐྱེན་བཅོས་རྒྱ་དོན་ལས་བྱུང་བའི་རིགས་པ་དང་དེའི་ནད་ཐོག་

ཕན་ལུས་ཀྱང་གསལ་བོ་མཐོང་བྱུང། དེ་ན་བོད་ལྷགས་གཏར་ག་འདི་ཡང་ལུས་ཏུ་བྱུང་བའི་སྤྲ་གཤགས་
དབྱུང་བཅོས་ཤིག་མ་རེད་ཅེས་སྤྲོས་ཀྱང་བརྗོད་ཐབས་བྲལ། དེ་བས་ཁོ་བོའི་གཏར་ག་དང་ལྷན་མ་
སོགས་ནི་བོད་མིས་གནའ་སྤྲོ་མོ་ནས་གསར་རྟོགས་བྱུང་བའི་དེང་རབས་མ་ཚུང་གཤགས་ལས་(སྤྲ་
གཤགས་)ཀྱི་འབྱུང་རྩ་རེད་ཅེས་བརྗོད་ན་ཐལ་མ་དྲགས་སྟམ།

བྱུག་གཏར་གའི་ཕན་ལུས་ཀྱི་དབྱུང་དཔོག

དེ་ཡང་སྤྱི་མ་རྒྱུད་ལས། གཏར་ལེགས་ཡོན་ཏན་རྩ་བ་དང་འབྲས་བུ་སྤྱི་བུ། གཟེར་བ་རྒྱལ་གཅིག་
སྐྱངས་པ་རྒྱ་ནས་འཛོམས། འདུལ་བ་བརྟམ་བྱེད་རྣལ་ལྷན་རྒྱ་རྒྱུད་ནས་གཅོད། མ་ཡི་མདོག་འབྱིན་ཁོལ་
བྱའི་ནད་རྒྱུ་འདོན། སྤོམ་པོ་འབྱི་ལ་སྐྱེམ་པོ་ཤ་རྒྱས་བྱེད། རད་དོས་སྤྱིར་འབྱིན་དབྱུང་མཚོག་
གཏར་གར་བཤད། ཅེས་གསུངས་ཡོད་པའི་ཕན་ལུས་འདི་དག་ནད་ཐོག་ལས་རེ་རེ་བཞིན་གསལ་
བཤད་དང་ར་སྤོད་བྱ་བྱུང་མོད། འོན་ཀྱང་འདིར་དཔེ་མཚོན་རེ་གཉིས་ཅམ་བཞོད་དེ་སྤོམ་རྩིས་རིག་པ་
སྤྱད་ནས་གསལ་འགྲེལ་བྱས་ན།

༡. བོད་རྫོངས་སྤོན་རྩིས་ཁང་དུ་བོད་ལྷགས་ངན་འབྲས་རྒྱས་པའི་ནད་དང་སྤྱི་ལྷགས་ཀྱིས་འབྲས་འཕེལ་
ནད་(多血症)ཡོད་པའི་ནད་པར་ཉིན་གསུམ་རིང་འབྲས་བུ་ལྷན་བུང་དུ་བཅུག་ནས་ཉིན་བཞི་བའི་
ཉིན་ཚོགས་གསང་གཏར་བ་དང་དེ་རྗེས་ཡང་སྤྲོ་མཐུད་ཉིན་གསུམ་ལ་འབྲས་བུ་སྤྱད་དེ་སྐྱང་རྩ་
སོགས་གཏར་བས་ནད་པའི་མགོ་ན་བ་དང་མགོ་ཡུ་འཁོར་བ། རྙིང་ཁམས་མི་བདེ་བ། དབྱུགས་ཚོད་པ་
སོགས་ཀྱི་ནད་རྟགས་ཞི་བ་མ་ཟད་འབྲས་བུ་རྗེས་འབྱུར་བརྟམ་འབྲས་སུ་དེའི་ནད་གི་འབྲས་དམར་སྤྱི་
དཀར་དང་སྤྲོ་བུང་དམར་པོ། སྤྲོ་བུང་དཀར་པོ། འབྲས་རྩི་སོགས་ཀྱི་གྲངས་ཚད་མདོན་གསལ་གྱིས་རྗེ་
དམའ་རུ་ཚགས་པ་མཐོང་།

༢. ༢༠༡༣ལོར་དེད་སྤོན་ཁང་དུ་འབྲས་རྒྱུང་ནད་པ་ཞིག་ལ་སྤོན་བཅོས་གཞན་གང་གིས་ཀྱང་མ་ཕན་
པར་གཏར་བཅོས་ལག་ལེན་གོ་རིམ་ཚུལ་བཞིན་བྱས་ཏེ་དབྱལ་རྩ་དང་མཚོག་གསང་གཏར་བས་ནད་
པའི་འབྲས་བུ་དང་འབྲས་བུ་རིམ་དཀར་པོའི་གྲངས་ཚད་སོགས་མར་ཚགས་ཏེ་ཕན་འབྲས་ཚེན་པོ་ཐོན་པ་

རེད། དེ་མིན་མཁམས་པའི་དབང་པོ་མཚན་མོ་རྣམ་རེན་པོ་ཆེས་བོད་རྫོངས་སློབ་ཆེན་གྱི་དགེ་མཚན་ཞིག་ལ་
 རིག་གསར་རྗེས་སྤྱོད་ནང་པོག་ནས་བཅོས་སྐྱེད་གང་གིས་ཀྱང་མ་པན་པ་ལ་ཁོང་གིས་རྒྱ་རྩ་གཏར་
 ལས་སང་དྲག་བྱུང་།^① ཞེས་པའི་དངོས་དོན་ཀྱང་བྱུང་ཡོད། གཞན་ཡང་དམར་ཁྲིད་ལག་ལེན་དང་ནང་
 རྒྱུ་པན་རྩལ་མང་པོ་ཡོད་མོད་རེ་རེ་བཞིན་མི་འཁོད་ལ་གཤམ་ཏུ་ཁྲག་འཕེལ་དང་ཁྲག་རྒྱུང་ནང་གི་
 རྒྱུ་པ་མི་གྲངས་¹⁴⁸ལ་གཏར་བཅོས་བྱས་པའི་མཚུག་འབྲས་རྩོམ་རྩིས་བྱས་པ་གཤམ་གསལ།¹²
 རེ་ལྷོ་མིག་གཏར་བཅོས་བྱས་པའི་ཁྲག་འཕེལ་ནང་གི་མཚུག་འབྲས་དབྱེ་ཞིབ་^②

ཚད་ པན་རྩལ།	གྲངས་	ནང་གྲངས།	བརྒྱ་ཆ་(%)
མངོན་དྲག		53	65.5
པན་ཡོན།		24	29.5
པན་མེད།		4	4.9
རྒྱུ་པ་མི་འབྲས།		81	95.5

རེ་ལྷོ་མིག་གཏར་བཅོས་བྱས་པའི་ཁྲག་འཕེལ་ནང་གི་མཚུག་འབྲས་དབྱེ་ཞིབ་^③

ཚད་ པན་རྩལ།	གྲངས་	ནང་གྲངས།	བརྒྱ་ཆ་(%)
མངོན་དྲག		36	53.7
པན་ཡོན།		23	34.3
པན་མེད།		8	12
རྒྱུ་པ་མི་འབྲས།		67	88.1

རེ་ལྷོ་མིག་གཏར་བཅོས་བྱས་པའི་ཁྲག་འཕེལ་ནང་གི་མཚུག་འབྲས་དབྱེ་ཞིབ་ལ་བརྒྱུ་པ་^④

ལག་དབྱེ་བ།	ལྷན་ཅི་དམར་ལོ།	མཚུག་དམར་ལོ།	མཚུག་དམར་ལོ།	ལྷན་ཅི་དམར་ལོ།
མ་གཏར་རྩོམ།	210.27±25	6.67±0.92	7.25±6.94	170.61±69.77
གཏར་རྗེས།	189.59±25.10	6.11±1.06	6.94±2.01	160.20±61.75

གོང་གསལ་རེ་ལྷོ་མིག་གཏར་བཅོས་བྱས་པའི་ཁྲག་འཕེལ་ནང་གི་མཚུག་འབྲས་དབྱེ་ཞིབ་ལ་
 རིག་གསར་རྗེས་སྤྱོད་ནང་པོག་ནས་བཅོས་སྐྱེད་གང་གིས་ཀྱང་མ་པན་པ་ལ་ཁོང་གིས་རྒྱ་རྩ་གཏར་
 ལས་སང་དྲག་བྱུང་།^① ཞེས་པའི་དངོས་དོན་ཀྱང་བྱུང་ཡོད། གཞན་ཡང་དམར་ཁྲིད་ལག་ལེན་དང་ནང་
 རྒྱུ་པན་རྩལ་མང་པོ་ཡོད་མོད་རེ་རེ་བཞིན་མི་འཁོད་ལ་གཤམ་ཏུ་ཁྲག་འཕེལ་དང་ཁྲག་རྒྱུང་
 ནང་གི་རྒྱུ་པ་མི་གྲངས་¹⁴⁸ལ་གཏར་བཅོས་བྱས་པའི་མཚུག་འབྲས་རྩོམ་རྩིས་བྱས་པ་གཤམ་གསལ།¹²
 རེ་ལྷོ་མིག་གཏར་བཅོས་བྱས་པའི་ཁྲག་འཕེལ་ནང་གི་མཚུག་འབྲས་དབྱེ་ཞིབ་^②

① མཚན་མོ་རྣམ་རེན་པོ་ཆེས་བོད་རྫོངས་སློབ་ཆེན་གྱི་དགེ་མཚན་ཞིག་ལ་

②③④རེ་ལྷོ་མིག་གཏར་བཅོས་བྱས་པའི་ཁྲག་འཕེལ་ནང་གི་མཚུག་འབྲས་དབྱེ་ཞིབ་ལ་བརྒྱུ་པ་
 从藏区外治重点专科建设项目数据库借用)

གསུམ་ག་དོན་དུ་ཕྱ་ཕུང་དམར་པོའི་ལྷང་ཚད་འཕར་བ་བཅོས་པའི་བྱེད་ཐབས་གཙོ་བོ་ཞིག་རེད། འག་
འཕེལ་ནད་ལ་གཏར་བཅོས་དེ་འག་རླུང་ལས་ཕན་ཆེ་བ་ལ་ཡང་རྒྱ་མཚན་ཆེན་པོ་ཡོད་ལ། འག་ལས་
རླུང་ལ་ཕན་ཞིང་མ་ཁ་སོགས་ཆེ་དགོས་པས་འག་རླུང་གཉིས་ལ་ཇི་ལྟར་ཕན་གྱིན་ཡོད་པ་སོགས་ནི་མུ་
མཐུད་ནད་ཐོག་ལག་ལེན་གྱི་ཁྲོད་ནས་ར་སློད་དང་དབྱེ་ཞིབ་བྱེད་རྒྱ་ཏ་ཅང་གལ་ཆེ་སྐྱམ་སྟེ། བོད་
ལྷགས་གཏར་གའི་ཕན་རུས་ལ་རིག་གཞུང་དང་ལུང་རིགས་གཅིག་པོའི་ཚད་གཞལ་བས་མི་འདང་ལ།
ནད་ཐོག་ཕན་རུས་ཀྱི་འབྲས་བུ་ནི་གཏར་གའི་ཚན་རིག་དཔུད་དཔོག་གི་ཚད་གཞི་འཚམ་ཤོས་ཤིག་
རེད།

མཚུག་བསྐྱབ་པའི་གཏམ།

དེ་ཡང་བོད་ལྷགས་གཏར་བཅོས་ཀྱི་དཔུད་དཔོག་རང་བཞིན་ལ་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་རིན་ཐང་དང་གསོ་
ཐབས་ཀྱི་རྣམ་དཔྱད། ནད་ཐོག་གི་ལག་ལེན། ཆ་བྱད་ཀྱི་བཟོ་རྩལ་བཅས་ཕྱོགས་མང་པོ་ཞིག་ནས་
གདེང་འཛོག་དང་གསལ་བཤད་རགས་ཅམ་བྱས་ཡོད་པ་མ་ཟད། མྱི་ལྷགས་ཕྱ་གཤགས་དང་འག་
འཕེལ་ནད་ཀྱི་བཅོས་རྒྱལ་ལ་བསྐྱར་བ་དང་དབྱེ་ཞིབ་བྱས་ཏེ། དེའི་ཁྱད་དུ་འཕགས་པའི་ཚན་རིག་གི་
ནད་བཅོས་རང་བཞིན་ངོ་སློད་གང་ཐུབ་བྱས་ཡོད། འོན་ཀྱང་རྩོམ་ཡིག་འདིར་འོར་འཁྲུལ་འགལ་
གསུམ་ཀྱི་ཆ་གང་མང་ཡོད་མིན་པས་མཁྱེན་ལྡན་གྲོག་པོ་རྣམས་ཀྱིས་ཡོ་བསྐང་ཡོད་པར་མཁྱེན། ད་
དུང་ལྷ་རྒྱུས། བོད་ལྷགས་གཏར་བཅོས་ཀྱི་ནད་བཅོས་ཚད་གཞི་དང་ནད་ཐོག་དོ་དམ། ལག་རྩལ་སྐྱོག་
ཆས། བྱིམས་ལྷགས་རྒྱབ་སྐྱོར་སོགས་ཀྱི་ཐད་ན་མི་འདང་བའི་ཆ་གང་མང་ཞིག་སྟེན་ཡོད་པས། བོད་
ལྷགས་གསོ་རིག་ཆེད་མཁས་རྣམ་པ་དང་ལས་རྒྱ་གཅིག་པའི་ན་མཉམ་མཆེད་གོགས་ཚོས་མུ་མཐུད་
ཁ་གསལ་དང་ནན་ཏན་ཡོང་བའི་རེ་བ་ཤིན་ཏུ་མཐོ།

དཔུད་གཞིའི་ཡིག་ཆ།

བོད་ཡིག(དཔེ་བུང་ཀ་མད་ལྟར་བསྐྱོགས།)

རྒྱུད་བཞིའི་འགྲེལ་བ་མེས་པོའི་ཞལ་ལྷང་། ལུང་མཁར་སློ་གོས་རྒྱལ་པོ། [M]ཀྱང་གོའི་བོད་ཀྱི་ཤེས་རིག་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༡༩༨༧ལོ།
ནམ་མཁའི་འོར་བུའི་གསུང་རྩོམ་ཕྱོགས་བསྐྱོགས། [M]ཀྱང་གོའི་བོད་རིག་པ་དཔེ་སྐྱུན་ཁང་། ༡༩༩༤ལོ།

བོད་ཀྱི་གསོ་རིག་ཚོས་འབྲུང་བའི་རྒྱུ་ལྡན་གྱི་འཕྲོད་བྱེད་ཀྱི་མཚན་ལྟར་མཚོན་པའི་ཚེ། [M]ཀར་སྤྱི་མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོ།
 བོད་དུ་རིག་གནས་དར་ཚུལ་མདོར་བསྐྱུར་བཤད་པ། དམུ་དགོ་བསམ་གཏན། [M]སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོ།
 བོད་ཡིག་ཚོག་གཏེར་གྱི་མཚོ་ལྷན་འགྲུལ་ལྟར་ཚོགས་པ། [M]སི་ཁྲོན་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༢༠༡༩ལོ།
 བོད་ལྷགས་གསོ་རིག་གི་གཏན་པོ་དཔྱད་ཀྱི་ཆ་བྱང་ཞིབ་འཇུག་གཡུང་མེར་གྱིས་བརྒྱུ་ལུགས་ལྟར་ཚོགས་པ། [M]མཚོ་ལྷན་མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༢༠༡༧ལོ།
 གཡུ་ཐོག་དགོངས་རྒྱུ། དབང་འདུས། [M]མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོ།
 ས་སྐྱའི་གདུང་རབས་ངོ་མཚར་བཅས་མཚོན་པའི་དབང་ལྟར་དཔེ་སྟེན་ཁང་། [M]མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོ།
 གསོ་བ་རིག་པའི་ཆ་འགྲེལ་བཤད་པའི་སྐྱོད་པའི་རྒྱུ་ལྡན་གྱི་ཆ་བྱང་ཞིབ་འཇུག་གཡུང་མེར་གྱིས་བརྒྱུ་ལུགས་ལྟར་ཚོགས་པ། [M]མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོ།
 གསོ་རིག་རྒྱུ་བཞུགས་པའི་གཡུ་ཐོག་ཡོན་ཏན་མགོན་པོས་ཚོམ་སྐྱིག་མཚོན་པའི་དབང་ལྟར་ཚོགས་པ། [M]བོད་རྒྱུ་ལྡན་མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༢༠༠༠ལོ།
 གསོ་རིག་གཞུང་བཞུགས་པའི་ཚེན་པའི་དབང་ལྟར་དཔེ་སྟེན་ཁང་། [M]མཚོ་ལྷན་མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོ།

རྒྱ་ཡིག

གཡུ་ཐོག་བོད་ཀྱི་གསོ་རིག་གཏེར་གྱི་འདུས་ལྷན་པའི་ཚོགས་པ། [M] (རྒྱ་ཡིག)ཉེ་ཆོན་ཆུལ་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོ།
 藏医放化疗法治疗查培病（高原红细胞增多症）48 列临床疗效评价.次仁央宗等. [J]世界科学技术—中医药现代化.第五卷第五期。

གསལ་བཤད།

¹ ལུབ་བཟུན་ལུན་ཚོགས། བོད་ཡིག་ཚོག་གཏེར་གྱི་མཚོ་ལྷན་འགྲུལ་ལྟར་ཚོགས་པ། ༢༠༡༩ལོ།
² མཚོ་ལྷན་མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོ།
³ དམུ་དགོ་བསམ་གཏན། བོད་དུ་རིག་གནས་དར་ཚུལ་མདོར་བསྐྱུར་བཤད་པ། སི་ཁྲོན་མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོ།
⁴ དམུ་དགོ་བསམ་གཏན། བོད་ཀྱི་གསོ་རིག་ཚོས་འབྲུང་བའི་རྒྱུ་ལྡན་གྱི་མཚན་ལྟར་མཚོན་པའི་ཚེ། [M]ཀར་སྤྱི་མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོ།
⁵ དམུ་དགོ་བསམ་གཏན། བོད་ཀྱི་གསོ་རིག་ཚོས་འབྲུང་བའི་རྒྱུ་ལྡན་གྱི་མཚན་ལྟར་མཚོན་པའི་ཚེ། [M]ཀར་སྤྱི་མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོ།
⁶ ལུབ་བཟུན་ལུན་ཚོགས། བོད་ཡིག་ཚོག་གཏེར་གྱི་མཚོ་ལྷན་འགྲུལ་ལྟར་ཚོགས་པ། ༢༠༡༩ལོ།
⁷ མཚོ་ལྷན་མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོ།
⁸ རྒྱ་ཡིག་ཚོག་གཏེར་གྱི་མཚོ་ལྷན་འགྲུལ་ལྟར་ཚོགས་པ། [M]མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོ།
⁹ ལུབ་བཟུན་ལུན་ཚོགས། བོད་ཀྱི་གསོ་རིག་ཚོས་འབྲུང་བའི་རྒྱུ་ལྡན་གྱི་མཚན་ལྟར་མཚོན་པའི་ཚེ། [M]ཀར་སྤྱི་མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོ།
¹⁰ གཡུ་ཐོག་ཡོན་ཏན་མགོན་པོས་ཚོམ་སྐྱིག་མཚོན་པའི་དབང་ལྟར་ཚོགས་པ། [M]བོད་རྒྱུ་ལྡན་མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༢༠༠༠ལོ།
¹¹ དབང་འདུས། གཡུ་ཐོག་ཡོན་ཏན་མགོན་པོས་ཚོམ་སྐྱིག་མཚོན་པའི་དབང་ལྟར་ཚོགས་པ། [M]མི་རིགས་དཔེ་སྟེན་ཁང་། ༡༩༩༩ལོ།
¹² 藏医放化疗法治疗查培病（高原红细胞增多症）48 列临床疗效评价.次仁央宗等.世界科学技术—中医药现代化.第五卷第五期。